

Формування професійної мобільності вищої освіти в Україні: переваги та виклики

*Мирошниченко Наталія Олександрівна¹, Харькова Євдокія Дмитрівна²,
Квітко Наталія Миколаївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
24.11.2023	Освіта/Педагогіка	378.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10203402>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Сучасні вимоги до розвитку освіти передбачають підготовку спеціалістів, які можуть ефективно і творчо працювати, постійно розвиватися та вдосконалюватися, впроваджувати та освоювати нові методи навчання. Мета статті – проаналізувати процес формування професійної мобільності в системі вищої освіти України та вказати на переваги й недоліки, що супроводжують цей процес. Було визначено, що професійна мобільність являє собою здатність швидко та легко адаптуватися до змін у роботі, переключатися на інші види діяльності. За ще одним визначенням, – це особливість особистості, що формується під час навчання та виховання і має вирішальний вплив на професійний ріст майбутнього фахівця. Виокремлено основні аспекти поняття «професійна мобільність»: гнучкість, вибір професії, підвищення кваліфікації, готовність до зміни місця роботи або професійного напрямку. Проаналізовано основні переваги формування професійної мобільності для викладачів закладів вищої освіти та для здобувачів. Окреслено основні переваги професійної мобільності як для викладачів у закладах вищої освіти, так і для здобувачів. Загальними позитивними моментами для цих категорій є: міжнародний досвід, підвищення рівня конкурентоспроможності, зростання науково-педагогічного досвіду, покращення рівня знань іноземної мови, розширення професійних можливостей. Професійна мобільність є ключовим аспектом сучасного освітнього процесу, оскільки вона сприяє розвитку адаптивних і конкурентоспроможних фахівців. За допомогою інноваційних підходів, таких як використання сучасних технологій і міжнародної співпраці, здобувачі освіти та викладачі можуть підвищити свою кваліфікацію та навчитися працювати в умовах швидко змінюваного світу. Дистанційні курси, вебінари та електронні платформи надають можливість отримувати нові знання та навички у

¹ кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін факультету №1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, вул. Співдружності, 92А, <https://orcid.org/0000-0002-6951-6190>

² кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти, навчально науковий інститут педагогіки і психології, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, вул. Роменська, 87 <https://orcid.org/0000-0002-3246-5457>

³ доктор філософії, методист, викладач кафедри соціальної роботи, факультет соціально-педагогічних наук та іноземної філології, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, провулок Руставелі, 7, <https://orcid.org/0000-0002-4439-3059>

будь-якому місці та у будь-який час. Однак існують певні виклики, такі як необхідність адаптації традиційних освітніх моделей до нових умов, розвиток інфраструктури для дистанційного навчання та забезпечення якості освіти в умовах мобільності. Для подолання цих викликів необхідні спільні зусилля закладів вищої освіти та уряду країни.

Ключові слова: заклади вищої освіти, міжнародна співпраця, адаптація, виклики сучасності, професійна мобільність, переваги та недоліки.

Formation of professional mobility of higher education in Ukraine: advantages and challenges

Annotation. Modern requirements for the development of education require the training of specialists who can effectively work creatively, constantly develop and improve, implement and master new teaching methods. The purpose of the article was to analyze the process of formation of professional mobility in the system of higher education of Ukraine and to determine the advantages and disadvantages accompanying this process. It was determined that professional mobility is the ability to quickly and easily adapt to changes in work, to switch to other activities. According to another definition, it is a personality trait that is formed during education and upbringing and has a decisive influence on the professional growth of a future specialist. The main aspects of the concept of «professional mobility» are highlighted: flexibility, choice of profession, professional development, readiness to change the place of work or professional direction. The main advantages of the formation of professional mobility for teachers of higher education institutions and for applicants have been analyzed. The main advantages of professional mobility for teachers and institutions of higher education, as well as for applicants, are outlined. Common positive points for both categories are international experience, increasing the level of competitiveness, increasing scientific and pedagogical experience, improving the level of knowledge of a foreign language, expanding professional opportunities. Professional mobility is a key aspect of the modern educational process, as it promotes the development of adaptive and competitive professionals. With the help of innovative approaches, such as the use of modern technologies and international cooperation, students and teachers can improve their qualifications and learn to work in the conditions of a rapidly changing world. Distance courses, webinars and electronic platforms provide an opportunity to acquire new knowledge and skills anywhere and at any time. However, there are certain challenges, such as the need to adapt traditional educational models to new conditions, the development of infrastructure for distance learning, and ensuring the quality of education in conditions of mobility. Joint efforts of higher education institutions and the country's government are necessary to overcome these challenges.

Keywords: institutions of higher education, international cooperation, adaptation, modern challenges, professional mobility, advantages and disadvantages.

Вступ

Глобалізація та процеси інтеграції у сучасному світі спонукають особистість до постійної активності в соціальному просторі, вимагають швидкої адаптації до змінюваних умов і гнучкої взаємодії з різними системами та учасниками. Це також призводить до інтенсивного накопичення, поширення та використання інформаційних потоків, що потребує від фахівця навичок оперативного оновлення й розширення своїх знань. Сучасна ситуація в суспільстві потребує від людини можливості самостійно адаптуватися до швидко змінюваного середовища, керуючись ідеями автономності, незалежності та впевненості у власних здібностях. Важливим для будь-якого фахівця є розвиток професійної мобільності, що може бути досягнуто шляхом формування її під час навчання у закладі вищої освіти. Це особливо важливо, оскільки готує майбутніх

фахівців до змін, які відбуваються в Україні через нестабільність економічного розвитку, що впливає на всі аспекти життя.

Ключовими атрибутами сучасного викладача вищої освіти є внутрішня мотивація для неперервного навчання та сталого професійного удосконалення, самостійна й результативна здатність виконувати різноманітні професійні завдання різної складності та оперативно реагувати на обґрунтовані ситуації для прийняття педагогічних рішень. Важливою є також здатність адаптуватися до постійних змін в освітньому середовищі, яке вимагає високого рівня професійної мобільності. Професійну мобільність можна розглядати як гарантію підтримання стабільної соціальної та професійної позиції та джерело забезпечення конкурентоспроможності фахівця на сучасному ринку освітніх послуг.

Професійну мобільність досліджували багато вчених та науковців, серед яких О. Біда, яка розглядала це поняття як механізм, що обумовлює ступінь адаптованості та конкурентоспроможності фахівця [2]. Т. Павлиш з'ясувала, що професійна мобільність викладача закладу вищої освіти – це інтегративна якість особистості, що виявляється в готовності до змін та швидкої адаптації в мінливих умовах освітньої діяльності [10]. І. Крашеніннік зазначила у своїй праці, що професійно-педагогічна мобільність є необхідною, але недостатньою умовою для розвитку професійної мобільності у здобувачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, оскільки цей процес вимагає володіння відповідним методичним інструментарієм [7]. Т. Бас охарактеризувала професійну мобільність педагога як здатність до зміни педагогічної діяльності з метою досягнення більш ефективних результатів у навчанні та вихованні здобувачів освіти [1].

Л. Сушенцева та С. Тютченко розглянули проблему взаємозв'язку академічної та професійної мобільності здобувачів вищої освіти. На їхню думку, результатом сучасної професійної освіти є здатність випускників досягти нового типу професійної мобільності шляхом комплексної підготовки та формування компетентних фахівців. Ця мобільність об'єднує в собі глибокий професійний аналіз з одного боку та універсальність з іншого [12].

Н. Мачиська та Г. Бойко у свою чергу запропонували теоретико-практичний аналіз проблеми формування професійно-педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти. Професійно-педагогічно мобільний викладач є висококваліфікованим фахівцем, який керується високою мотивацією до праці, проявляє професійну творчість та швидко адаптується до співпраці зі здобувачами освіти. Відтак, оцінка рівня професійно-педагогічної мобільності стає важливим показником якості навчального процесу у закладі вищої освіти [8].

Е. Яценко та І. Левандовська вказують на те, що перехід вищої освіти від традиційної до дистанційної форми навчання призводить до змін у структурі та організації освітнього процесу. Цей процес супроводжується впровадженням нових педагогічних методів і стратегій, а також ставить перед викладачами нові завдання з покращення якості навчання та розвитку власної професійної мобільності [15].

Відповідно, *метою статті* є дослідження поняття професійної мобільності, аналіз процесу її формування у контексті вищої освіти України, визначення основних переваг і недоліків професійної мобільності.

Завдання статті: 1) проаналізували поняття «професійна мобільність», визначити основні його складові; 2) розглянути переваги, які викликає формування професійної мобільності в системі вищої освіти України; 3) визначити основні виклики та перешкоди, з якими стикається процес формування професійної мобільності вищої освіти; 4) проаналізувати основні способи подолання зазначених викликів.

Матеріали та методи. Для дослідження питання формування професійної мобільності вищої освіти в Україні було використано методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Метод аналізу використаний для детального розгляду компонентів професійної мобільності. Метод синтезу дозволив об'єднати отримані дані та висновки в єдину систему, що сприяло кращому розумінню питань професійної мобільності. Метод порівняння застосований для аналізу та встановлення подібних і відмінних характеристик між різними практиками формування професійної мобільності. Систематизувати й узагальнити отриману інформацію, щоб сформулювати висновки та рекомендації з проблеми формування професійної мобільності вищої освіти в Україні, вдалося за допомогою методу узагальнення.

Результати

Сучасні вимоги суспільства та ринку праці значно відрізняються від тих, які існували кілька років тому. Наразі попит ринку праці спрямований на спеціалістів з вищою освітою, які можуть швидко адаптуватися до різних умов і вирішувати професійні завдання. Очевидно, що підготовка таких фахівців повинна базуватися на перегляді навчальних програм освітніх закладів, щоби вони були більш наочними, практично орієнтованими і відповідали сучасним вимогам ринку праці та суспільства загалом. Оскільки конкуренція на ринку праці висока, роботодавці віддають перевагу тим працівникам, які краще адаптовані до нових вимог, мають широкий спектр практичних навичок у різних галузях і проявляють гнучкість та професійну мобільність [5].

У зв'язку із реформуванням економіки України, процесами глобалізації у світовій економіці та швидким впровадженням нових технологій, виникла необхідність внесення змін у систему вищої освіти з метою підвищення мобільності майбутніх фахівців і їх здатності адаптуватися до швидкозмінних і нестабільних умов сучасного світу. Початок повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року в Україні зумовив появу різних аспектів, які стосуються суспільства загалом та системи вищої освіти зокрема (рис. 1):

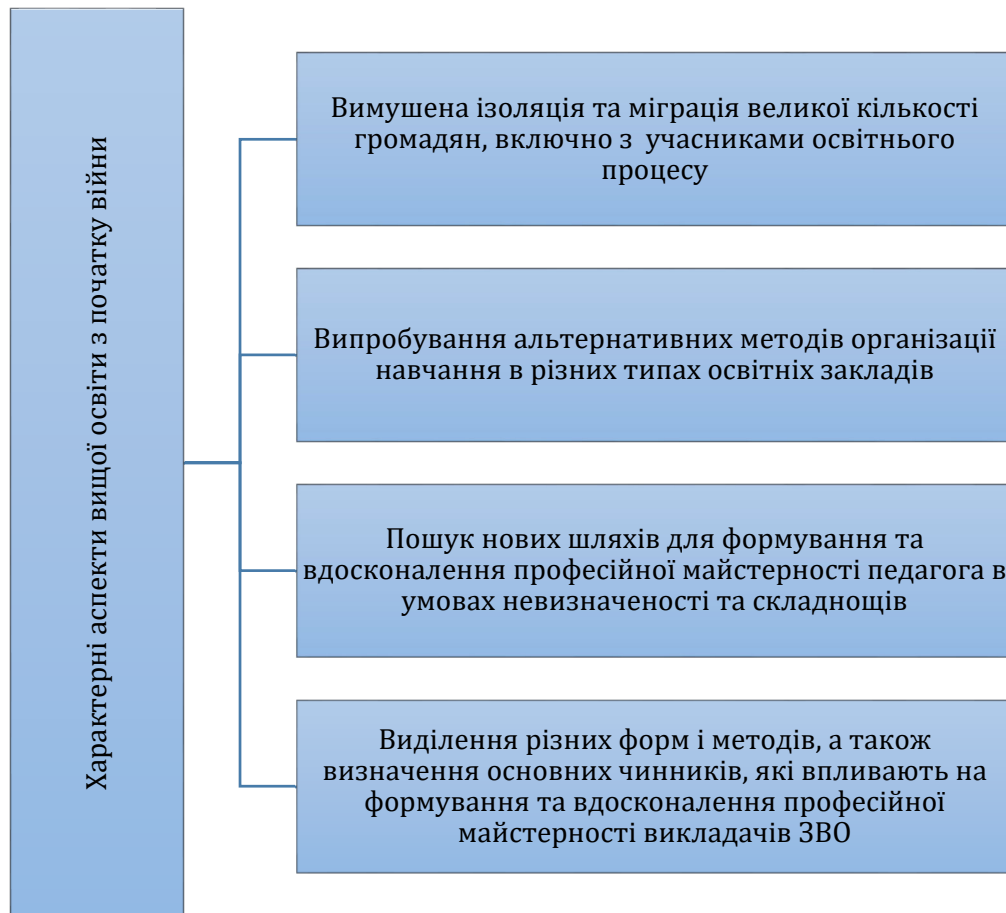

Рис. 1. Основні характерні аспекти системи вищої освіти з початку повномасштабного вторгнення в Україні

Джерело: [8].

Професійна діяльність викладачів закладів вищої освіти в умовах міжнародного збройного конфлікту передбачає від них не лише глибокі теоретичні знання, а й спеціальну психологічну готовність для досягнення високого професіоналізму. Це вимагає готовності до особистого розвитку та вдосконалення, а також здатності бути вирішальною силою для суспільного прогресу [8].

У майбутньому на ринку праці надзвичайно успішними будуть ті фахівці, які:

- уміють навчатися протягом усього життя;
- мають розвинуте критичне мислення;
- встановлюють та досягають свої цілі;
- уміють працювати в команді;
- спілкуються в різноманітних культурних середовищах;
- володіють сучасними навичками [3].

На сьогоднішній день особливо цінується фахівець, який може швидко й ефективно орієнтуватися у постійно змінюваному професійному середовищі, приймати обґрунтовані рішення та адаптуватися до нових умов і обставин. Ці якості стають ключовими факторами для успішної професійної самореалізації особистості.

Професійна мобільність – це здатність швидко та легко адаптуватися до змін у роботі, переключатися на інші види діяльності, що виникають внаслідок змін у техніці та технологіях професійної діяльності. Вона проявляється у володінні різними універсальними методами професійної діяльності та їх застосуванні для успішного виконання завдань на різних етапах діяльності, які вимагають різних технічних знань та

навичок [2]. Окрім того, це здатність та готовність особистості швидко та успішно навчатися новим технікам і технологіям, здобуваючи необхідні знання та навички для ефективної підготовки до нового виду професійної діяльності. Мобільність у педагогічній сфері – це особливість особистості, що формується під час навчання та виховання і має вирішальний вплив на професійне зростання майбутнього фахівця.

Під поняттям «професійна мобільність» розуміють наступні аспекти (рис. 2):

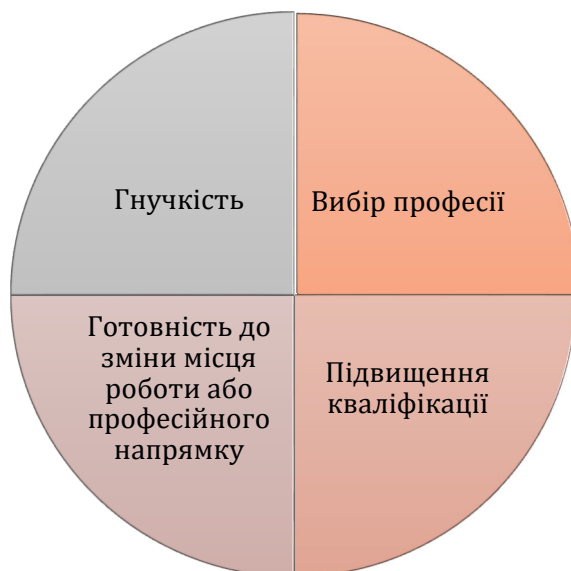

Рис. 2. Основні аспекти поняття «професійна мобільність»

Джерело: [2].

Професійна мобільність вимагає не лише переходу особистості з однієї професійної посади на іншу, а й її мобільності, готовності швидко нарощувати власні ресурси відповідно до майбутніх змін. Головним тут є внутрішня свобода особистості та її здатність відкидати сформовані стереотипи, здатність по-новому, нестандартно поглянути на життєву та професійну ситуацію.

Професійна мобільність, яка є інтегральною якістю особистості, може бути також охарактеризована наступним чином (рис. 3):

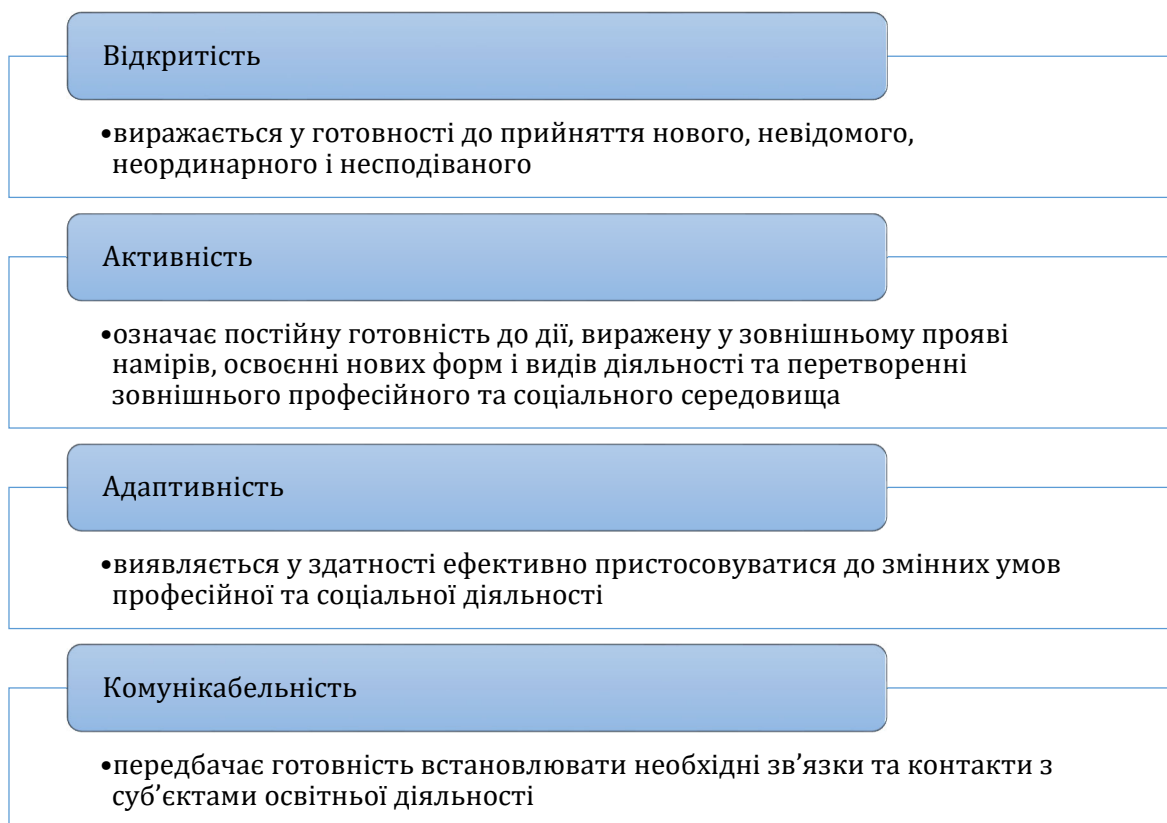

Рис. 3. Характеристики професійної мобільності

Джерело: [10].

Необхідність у мобільності фахівців пояснюється наступними чинниками:

- прискоренням розвитку суспільства та необхідністю швидкої адаптації фахівців до сучасних умов;
- формуванням єдиної світової інформаційної системи за допомогою новітніх інформаційних технологій;
- виникненням проблем, які можуть бути вирішені тільки за допомогою міжнародного співтовариства;
- динамічним розвитком економіки та зростанням конкуренції, що призводить до скорочення некваліфікованої чи малокваліфікованої робочої сили;
- прийняттям міжнародними освітніми організаціями актів, які виступають провідними орієнтирами для європейської освіти [1].

Професійна мобільність передбачає готовність кваліфікованого працівника до зміни видів професійних обов'язків і здатність швидко навчатися новим видам роботи та новим спеціальностям. Однією з цілей української освітньої політики є розробка комплексної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, включно з розвитком науково-освітньої мобільності. Міжнародна мобільність повинна стати важливим критерієм рейтингової оцінки закладів вищої освіти в Україні. Отже, для професійного розвитку викладачів вищої освіти необхідно мати здатність працювати в умовах інституціональної відкритості закладів вищої освіти, знання іноземних мов і готовність до академічної мобільності.

Професійна мобільність надає можливість кожному педагогу визначити свій професійний стиль відповідно до власних переконань, принципів і цілей, постійно досліджувати найефективніші методи навчання, проводити педагогічні експерименти та систематично вдосконалювати власний освітній досвід. Цей підхід сприяє створенню

й узагальненню унікального педагогічного досвіду, який у свою чергу оцінюється суспільством.

Підвищенню рівня затребуваності випускників закладів вищої освіти на ринку праці сприяє академічна мобільність. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» [11], академічна мобільність передбачає можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, проходити стажування або проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі), незалежно від того, чи цей заклад розташований на території України чи за її межами. Вона сприяє підвищенню популярності випускника закладу вищої освіти на ринку праці, надаючи можливість професійного росту та самовдосконалення, підвищуючи якість кваліфікації робочої сили для національної економіки. Участь в європейських програмах академічної мобільності дає змогу кожному здобувачеві отримати якісну освіту та диплом європейського зразка в обраній спеціальності.

Академічна мобільність дозволяє здобувачам вищої освіти:

- отримати якісну освіту;
- ознайомитись з іншими моделями організації освітнього процесу;
- мати доступ до наукових лабораторій і бібліотек провідних наукових та інноваційних центрів;
- вивчити історію, культуру та традиції інших країн.

Академічна мобільність сприяє також підвищенню рівня володіння іноземною мовою, що є важливою якістю для професійної мобільності, що підтверджує її позитивний вплив на формування професійної мобільності вищої освіти в Україні [12]. Академічна мобільність готує здобувачів вищої освіти до професійної мобільності, надаючи їм можливість розширювати свій академічний і практичний досвід, що в свою чергу сприяє їхньому успішному впорядкуванню в робочих умовах і досягненню професійних цілей.

Система вищої освіти в Україні переживає період впливу різних світових тенденцій та інноваційних підходів. Одним із таких підходів є впровадження дистанційної форми навчання. Вона включає в себе використання інформаційно-комунікаційних технологій, онлайн-курсів, віртуальних лекцій тощо. Перехід до дистанційної освіти напругу пов'язаний із підвищенням професійної мобільності викладачів і здобувачів вищої освіти, а також із створенням нових можливостей для інтернаціоналізації вищої освіти загалом. Відповідно до зазначених інноваційних підходів, до науково-педагогічного працівника ЗВО ставлять наступні вимоги:

- впроваджувати знання, вміння і навички, пов'язані з мережевою культурою;
- навчати здобувачів вищої освіти стратегіям і тактикам спілкування з носіями та джерелами нових знань, опановувати навички взаємодії з великою кількістю користувачів;
- досліджувати нові інформаційні технології, які є специфічними для предметної галузі, відповідної до спеціальності викладача;
- створювати простір для самовдосконалення власної професійної діяльності та розробки інноваційних методів;
- розробляти різноманітні методики для дистанційного навчання осіб із різними рівнями здібностей, віком і потребами [15].

Ці вимоги є важливими аспектами формування професійної мобільності викладачів, оскільки сучасні умови вимагають від них володіння новими методами і технологіями навчання, а також здатність адаптуватися до змін у сфері освіти.

Особиста професійно-педагогічна мобільність включає три компоненти:

- мотиваційно-ціннісний (мотиви та цінності);

- когнітивний (знання);
 - діяльнісний (здатність до мобільності).
- Для формування цих компонентів варто розглянути такі підходи:
- впровадити ознайомлення здобувачів вищої освіти із поняттям професійної мобільності на ранніх етапах навчання;
 - розглянути питання професійної мобільності у змісті психолого-педагогічних та інформаційних дисциплін, щоб роз'яснити здобувачам освіти можливості розвитку та кар'єрного зростання;
 - додати до програм виробничих практик завдання, спрямовані на дослідження можливостей професійної мобільності у різних установах і закладах освіти;
 - організувати тренінги для розвитку мотивації до професійного росту та психологічної готовності [7].

Основні фактори, що сприяють поліпшенню процесу розвитку професійної мобільності, наступні (рис. 4):

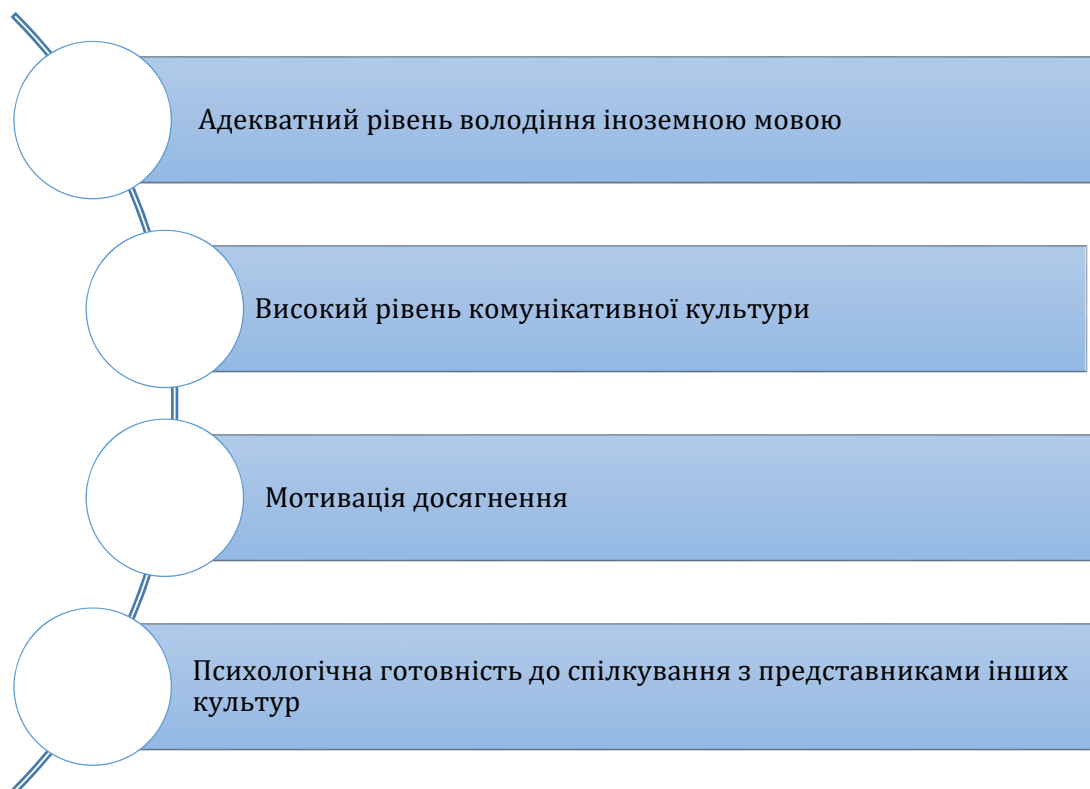

Рис. 4. Фактори, що сприяють поліпшенню процесу розвитку професійної мобільності

Джерело: [14].

Професійна мобільність вищої освіти передбачає, що відповідні заклади освіти та їх фахівці повинні бути готові пристосовуватися до нових викликів і вимог у сфері освіти. Важливість адаптації та реагування на зміни в освітньому процесі підкреслюють у своєму дослідженні Ю. Ямполь та С. Поліщук, розглянувши роль менеджера освіти в інклюзивному напрямку. В роботі наголошується на необхідності розвитку педагогічних навичок і вмінь, зокрема навичок адаптації навчальних підходів до потреб учнів з різними особливостями. Ця вимога до педагогічного персоналу відповідає парадигмі професійної мобільності, яка передбачає здатність адаптуватися до нових умов та специфіки навчання [13].

Підготовка викладачів у контексті освітньої модернізації та використання інноваційних педагогічних технологій для реалізації фундаментальної відкритої та постійної освіти включає такі аспекти:

- підготовка педагога на відповідному рівні та відповідного профілю;
- забезпечення його конкурентоспроможності на ринку праці;
- розвиток компетентностей, які дозволять вчителю постійно покращувати свої професійні навички;
- готовність до соціальної та професійної мобільності [9].

Процес формування і розвитку професійної мобільності викладачів закладів вищої освіти має зигзагоподібну форму, що призводить до виокремлення двох основних типів мобільності: горизонтальної та вертикальної. Горизонтальна мобільність означає перехід у межах одного закладу освіти без зміни соціального статусу, зазвичай включаючи інноваційну активність викладача. Цей тип мобільності підтримується за допомогою курсів перепідготовки, стажування, другої вищої освіти, аспірантури й докторантури. З іншого боку, вертикальна мобільність, відома також як висхідна мобільність, передбачає підвищення соціального статусу, включаючи підвищення на посаді та більш повну професійну реалізацію [10].

До традиційних методів розвитку професійної мобільності педагогів у ЗВО можна віднести проходження підвищення кваліфікації через участь у семінарах, тренінгах, конференціях і курсах. Проте у сучасних умовах педагогічна громада акцентує увагу на необхідності використання сучасних технологій для свого професійного розвитку [1]. Серед таких технологій можна відзначити вебінари, мультимедійні засоби, дистанційне навчання та інші інноваційні методи навчання. Використання цих технологій дає змогу:

- отримати доступ до найновітніших педагогічних методик і технологій навчання;
- підвищувати кваліфікацію в будь-якому місці та в будь-який час;
- самостійній професійній самоосвіті педагогів.

Ефективним інструментом формування професійної мобільності є метод «мозкового штурму». Він сприяє розвитку творчих та інноваційних підходів до вирішення різних професійних завдань і завдань, якими зазвичай є нетрадиційні та креативні методи. Це методика спільної роботи групи експертів спрямована на творчий пошук рішень. Окрім того, метод «мозкового штурму» стимулює співробітників розвивати свою творчість та ініціативу, що важливо для формування їхньої професійної мобільності. Він також сприяє розвитку комунікативних і лідерських навичок майбутніх педагогів. Під час групових обговорень проблеми учасники взаємодіють між собою, слухають інші точки зору та вносять свої пропозиції. Це дає можливість зрозуміти важливість комунікативних та лідерських навичок у їхній професійній діяльності [14].

Упровадження в освітній процес методу ділової гри є одним із ефективних підходів для розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів і здобувачів вищої освіти загалом. Цей метод сприяє поліпшенню педагогічних навичок і розвитку важливих компетенцій, таких як комунікація, співпраця, критичне мислення та творчість. Ділова гра поєднує навчальний та практичний аспекти, надаючи можливість здобувачам освіти засвоювати знання і вміння в контексті їхньої майбутньої професії, а не в абстрактній формі.

Інтеграція української вищої освіти у світовий освітній простір є суттєвим чинником для розвитку країни. Підвищення рівня мобільності викладачів і здобувачів закладів вищої освіти має численні переваги як для особистісного зростання та поповнення досвіду кожного учасника, який брав участь у міжнародних програмах або стажуваннях, так і для розвитку університетів, а також загальної системи вищої освіти в Україні в цілому [6] (табл.).

Таблиця

Переваги професійної мобільності викладачів та здобувачів ЗВО

Переваги	Викладачі ЗВО	Здобувачі вищої освіти
Міжнародний досвід	Отримання нових педагогічних і наукових ідей та підходів	Розширення розуміння світових проблем і відмінностей між культурами
Підвищення рівня конкурентоспроможності	Збільшення можливостей отримання грантів та різноманітних дослідницьких проєктів	Збільшення шансів працевлаштування на ринку праці іноземних країн
Збільшення науково-педагогічного досвіду	Можливість ознайомлення із сучасними методиками викладання та навчання	Збільшення знань та навичок в обраній сфері
Покращення рівня знань іноземної мови	Можливість навчання та викладання іноземними мовами	Підвищення рівня знання іноземних мов
Розширення професійних можливостей	Можливість працювати в різних закладах вищої освіти	Можливість отримати стажування та працевлаштування в інших країнах

Джерело: власна розробка авторів.

Міжнародна мобільність сприяє розширенню професійних зв'язків педагогів і їхній співпраці з колегами з інших країн. Однак цей процес супроводжується низкою викликів і проблем, таких як:

- обмежена фінансова підтримка;
- культурні та мовні бар'єри;
- труднощі адаптації до нових умов роботи та життя.

Тому закладам вищої освіти та уряду країни важливо надавати педагогам необхідну підтримку та розвивати навички, які допоможуть їм ефективно функціонувати в новому середовищі.

У процесі професійного руху важливою характеристикою професійної діяльності стає здатність швидко адаптуватися до нових обставин, орієнтуватися в професійному світі. Це актуалізує прагнення і здатність до безперервного навчання та вдосконалення професійної підготовки, дозволяє таким фахівцям культивувати навчання впродовж життя [4]. Здатність до професійної трансформації визначає рівень адаптації, а конкурентоспроможність спеціаліста на ринку праці стає вагомим фактором його професійної успішності. Результатом є внутрішній професійний розвиток.

Висновки

Ключовим аспектом успішної діяльності фахівця в сучасному світі є його здатність до професійної мобільності, яка дає змогу адаптуватися до вимог професійного середовища та розвивати готовність до вирішення професійних завдань. Професійна мобільність є різновидом соціальної мобільності, системою якості особистості професіонала, що включає знання, уміння, навички, особистісні якості та цінності. Професійна мобільність вищої освіти сприяє гнучкості та адаптивності освітньої системи, розвитку міжнародного співробітництва та підвищенню якості освіти.

Формування професійної мобільності вищої освіти в Україні є важливим завданням, яке вимагає системного підходу та постійного вдосконалення. За правильного підходу ця ініціатива може значно покращити якість освіти в Україні та сприяти підготовці висококваліфікованих фахівців для сучасного ринку праці. Основними перевагами професійної мобільності як для викладачів у закладах вищої освіти, так і для здобувачів є міжнародний досвід, підвищення рівня конкурентоспроможності, збільшення науково-педагогічного досвіду, покращення рівня знань іноземної мови, розширення професійних можливостей. Але існують і певні виклики, такі як потреба в адаптації традиційних освітніх моделей до нових умов, розвиток інфраструктури для дистанційного навчання та гарантування якості освіти у ситуаціях мобільності. Для подолання цих викликів потрібні спільні зусилля закладів освіти та уряду країни.

Перспективами подальших досліджень може бути вивчення досвіду інших країн світу у розвитку професійної мобільності вищої освіти та можливостей його адаптації в українському контексті.

Список використаних джерел

1. Бас Т. Професійна мобільність педагога як педагогічна категорія. *Управління в освіті* : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27 квітня 2023 року). Львів, 2023. С. 8–11. URL: http://wiki.lpnu.ua/wiki/images/archive/8/8c/20230609201733%213ібрник_матеріалів_-XI_Управління_в_освіті-2023.pdf#page=8 (дата звернення: 02.10.2023).
2. Біда О. А., Гончарук В. В., Гончарук В. А. Професійна мобільність як фактор професійної успішності сучасного фахівця. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2019. № 178. С. 17–21. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/8> (дата звернення: 02.10.2023).
3. Білоус І., Крупа О. Професійна мобільність викладача закладу вищої освіти за умов дистанційного навчання. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 25 листопада 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 60–62. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47829/1/Матеріали_II_Міжнар_наук_практик_конференції_Інновації_в_освіті_реалії_та_перспективи_розвитку_листопад_2021.pdf#page=60 (дата звернення: 02.10.2023).
4. Дячок Н. В. Формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету. *Науковий вісник Донбасу*. 2019. № 1–2 (39–40). URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29553/1/N_Diachok_FPMMUIMOSU_PI.PDF (дата звернення: 02.10.2023).
5. Калінська О., Лясковська К. Важливість соціальної та професійної мобільності сучасного фахівця. *Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно-педагогічна мобільність* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26–27 листопада 2021 року). Львів, 2021. С. 170–173. URL: https://www.researchgate.net/profile/Fausto-Presutti/publication/356970806_THE_TELSAC_MODEL_FOR_TEACHING_INNOVATION_IN_THE_EUROPEAN_EDUCATION_AREA/links/63977dfa095a6a777424fb98/THE-TELSAC-MODEL-FOR-TEACHING-INNOVATION-IN-THE-EUROPEAN-EDUCATION-AREA.pdf#page=171 (дата звернення: 02.10.2023).

6. Конопля В. О. Переваги мобільності студентів і викладачів у Європейському Союзі. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції*: матер. Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Суми, 29–30 травня 2020 р.). Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 143–144. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/7656/document.pdf#page=143> (дата звернення: 02.10.2023).
7. Крашеніннік І. Формування професійної мобільності як елемент підготовки здобувачів освіти в педагогічному університеті. *Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно-педагогічна мобільність* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26–27 листопада 2021 року). Львів, 2021. С. 136–140. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12582/1/136-140.pdf> (дата звернення: 02.10.2023).
8. Мачиська Н., Бойко Г. Розвиток професійної майстерності викладача вищої школи упродовж життя. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2022. № 1 (70). С. 89–96. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.1.10> (дата звернення: 02.10.2023).
9. Ноздрова О. П. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя у закладах вищої освіти. *Сучасні проблеми навчання і виховання* : збірник наукових праць. Одеса, 2022. С. 112–122. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16081> (дата звернення: 02.10.2023).
10. Павлиш Т. Г. До проблеми розвитку професійної мобільності викладача закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 1. С. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-66-1-133-138> (дата звернення: 02.10.2023).
11. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 28.05.2023. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 03.10.2023).
12. Сушенцева Л., Тютченко С. Проблема взаємозв'язку академічної та професійної мобільності студентів. *Освітні обрії*. 2019. Т. 48. № 1. С. 66–69. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.48.1.66-69> (дата звернення: 02.10.2023).
13. Ямполь Ю. В., Поліщук С. В. Роль менеджера освіти для покращення якості освіти дітей з інтелектуальними порушеннями. *Академічні візії*. 2023. № 22. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8224613> (дата звернення: 02.10.2023).
14. Янакова Д. Методи формування професійної мобільності майбутнього педагога. *Система наступності у розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Біла Церква, 27 квітня 2023 р.). Біла Церква, 2023. С. 173–175. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734646/1/Збірник%20тез%20доповідей%20БЦ%20конференція%201.pdf#page=173> (дата звернення: 02.10.2023).
15. Яценко Е., Левандовська І. Дистанційна освіта в освітній діяльності вищої школи: виклики часу. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. № 1. С. 124–134. URL: <http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/article/view/20/10> (дата звернення: 02.10.2023).